

DOI: 10.33310/2518-7813-2020-68-1-250-256
УДК 378.147:373.3

Олена СЕМЕНОГ

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови і літератури
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
м. Суми, Україна
e-mail: olenasemenog@gmail.com*

ЛЕКСИКО-НАРОДОЗНАВЧИЙ КОМПОНЕНТ – ВАГОМИЙ СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті окреслено сутність базових понять дослідження. Лексико-народознавчий компонент професійної мовно-мовленнєвої компетентності визначено як сформованість знань тематичної групи слів, стійких висловів, у яких відображаються особливості матеріальної і духовної культури народу.

Наведено окремі вправи з метою формування лексико-народознавчого компонента професійної, зокрема мовно-мовленнєвої компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання мовно-методичних дисциплін у закладі вищої педагогічної освіти. Висвітлено окремі результати пілотного телекомунікаційного проекту кафедри української мови і літератури СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Ключові слова: професійна компетентність учителя початкової школи, мовно-мовленнєва компетентність майбутнього вчителя початкової школи, лексико-народознавчий компонент, формування лексико-народознавчого компонента професійної мовно-мовленнєвої компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Постановка проблеми. Вільне володіння державною мовою належить до ключових компетентностей учня початкової школи. Відповідно до освітньої галузі «Мова і література» Державного стандарту початкової освіти [4], уроки української мови у навчальному закладі спрямовують на формування умінь усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, спілкуватися в колективі, сприймати і розуміти тексти різних видів, створювати власні висловлювання, здійснювати пошук та відбір інформації для вирішення навчальних і життєвих завдань, використовувати її для збагачення свого досвіду.

Визначені завдання реалізуються через мовленнєву, мовну, соціокультурну, діяльнісну (стратегічну) змістові лінії стандарту. Соціокультурна змістова лінія є інтегративною, реалізується в системі навчальних тем, текстів і усних висловлювань, які віддзеркалюють національну культуру українського народу та подають кращі зразки світової культури, розширюють уявлення школярів про український фольклор, національні формули мовленнєвого етикету, етикетні правила спілкування з представниками різних вікових груп і статусів.

Ефективна реалізація програмних нормативних вимог початкової школи, зокрема стосовно змістових ліній, у т.ч. соціокультурної в освітній галузі «Мова і література» увиразнює процес формування професійної компетентності майбутнього вчителя у закладі вищої педагогічної освіти. Вагоме змістове наповнення професійної мовної

компетентності має бути відведено лексико-народознавчому компоненту, що яскраво відображає специфічні риси духовної та матеріальної культури народу, загальнолюдські й національні цінності, генетичний код етносу (А.Богущ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади формування професійної, у т.ч. мовної, мовленнєвої компетентностей майбутнього вчителя початкової школи ґрунтуються на положеннях Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (2003 р.), Законів України «Про освіту» (2017 р.), Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України» (2018 р.), наукових праць М. Вашуленка, Л. Мацько, М. Олійра, М. Пентиліюк, Н. Сіранчук.

На доцільності застосування народознавчого підходу до опанування рідної та іноземних мов наголошується в комюніке конференції міністрів вищої освіти Європи «Створення європейського простору вищої освіти» (Берлін, 19 вересня 2003 р.). У документі, зокрема, зазначається: метою створення Європейського простору вищої освіти є збереження європейського культурного багатства та мовної різноманітності, що ґрунтуються на культурній спадщині різних традицій і стимулюванні інноваційного потенціалу та соціального й економічного розвитку..., досконале і більш різноманітне вивчення рідної (для збереження національної ідентичності) та інших іноземних мов (для успішної взаємодії із сучасним соціально-культурним

розмаїттям і спілкування з іншими європейцями) [8].

Специфіку використання здобутків народознавства, етнолінгвістики в освітньому процесі досліджують А. Богуш, В. Жайворонок, С. Єрмоленко, В. Кононенко, Н. Луцан, Л. Мацько, М. Стельмахович, А. Струк, В. Ужченко, Д. Ужченко, Т. Усатенко, Т. Яценко та ін. У закладах вищої педагогічної освіти (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Прикарпатський національний університет, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка) напрацьовано досвід українознавчої підготовки майбутніх педагогів, який може бути корисним для формування лексико-народознавчого компоненту професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Постановка завдання. У межах статті окреслимо змістове наповнення лексико-народознавчого компоненту професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи, вправи з метою формування цього складника у процесі навчання мовно-методичних дисциплін, висвітлимо проміжні результати пілотного телекомунікаційного проєкту «Мова – культура – цифрові технології», співвиконавцем якого є кафедра української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до завдань роботи окреслимо базові поняття дослідження «професійна компетентність учителя початкових класів», «мовно-мовленнєва компетентність», «лексико-народознавчий компонент».

На основі проведеної дослідної роботи (див. О. Семеног, І. Кожем'якіна [12]) професійну компетентність учителя початкової школи визначаємо як динамічну інтегровану якість особистості, що характеризується рівнем професійної освіти, досвідом, індивідуальними здібностями, прагненням до неперервної самоосвіти та самовдосконалення, саморозвитку, мовленнєво-комунікативної взаємодії, творчим ставленням до справи і дозволяє учителю найбільш ефективно здійснювати професійну діяльність.

Мовну компетентність учителя початкової школи відносять до невід'ємної складової професійної компетентності. Змістове наповнення *мовної компетентності*, як зазначають дослідники (А. Богуш [1], М. Вашуленко [2] та ін.), складають знання норм і правил літературної мови, її фонетико-фонологічного ладу, лексичного запасу, синтаксичної будови, що проявляється у їх використанні в мовленнєво-мисленнєвій діяльності.

З-поміж складників професійної мовної компетентності у дослідженні приділяємо увагу лексико-народознавчому компоненту. *Лексико-*

народознавчий компонент професійної мовної компетентності майбутнього вчителя початкової школи охоплює сформованість знань тематичної групи народознавчих номінацій, зокрема на позначення державної та народної символіки (*тризуб, прапор, рушник*), родинних стосунків (*мати, батько, діти*), предметів побуту, одягу (*сорочка, плахта, шаровари*), свят, традицій (*Різдво, Великдень, Трійця, Спас, народина*) тощо.

Укладаючи тематичну групу, враховуємо, що початкова школа – це перший освітній рівень, де відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб здійснюється формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості. Джерелом для наповнення лексико-народознавчого компонента професійної мовно-мовленнєвої компетентності слугують уривки з творів фольклору, класичної та сучасної української літератури, записи студентів під час фольклорної, діалектологічної практик, різноманітні мовознавчі словники.

З метою більш ефективного формування лексико-народознавчого компонента мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи пропонуємо відповідні доповнення у навчання мовно-методичних дисциплін: увести окремі теми. модуль (розділ) до курсів сучасної української літературної мови, методики навчання української мови або варіативний курс з етнолінгвістики / або етнолінгводидактики. З цією метою на кафедрі української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка підготовлено навчальні книги «Етнолінгвістична культура вчителя», «Мовне родинознавство» і публікації (дет. [10-11]).

З-поміж підходів до змісту навчання сучасної української літературної мови виділяємо етнокультурознавчий, етнолінгвістичний (лінгво-народознавчий), що найбільш повно реалізується в лексико-семантичній і фразеологічній системах і визначається як властивість мови відображати в мовних одиницях екстралінгвістичну інформацію. Ураховуємо пропозицію Н.Данилюк щодо критеріїв виокремлення народознавчої лексики: семантичний, функціонально-стилістичний, перекладний (частину культурологічної лексики відносять до безеквівалентної, що не має відповідників в інших мовах) [3]. Додамо важливість також виховного і комунікативного критеріїв.

Вивчення лексикології, фразеології, словотвору, морфології доцільно супроводжувати розвідками з етимології. Така робота дозволяє більш детально опрацювати внутрішній зміст лексем, з'ясувати розвиток їх значень у контексті історико-культурних змін, сприяє поглибленню знань з інших розділів мовознавства, історії,

географії, літератури, удосконаленню умінь і навичок роботи з науковими джерелами, різними видами словників, привчає аналізувати, коментувати, зіставляти, критично оцінювати, узагальнювати етномовні явища; виконувати етнолінгвістичні дослідження слів-історизмів, етнографізмів, діалектизмів, народних фразем; характеризувати етнокультурний оцінний зміст; проводити самостійну пошукову роботу з етнолінгвокультури рідного краю; добирати систему індивідуально-творчих, проблемно-пошукових завдань і використовувати ці надбання під час педагогічної практики (розробляти конспекти і проводити уроки та виховні заходи з елементами етнолінгвістичних, лінгвокультурологічних пошуків тощо).

Аналізуємо, наприклад, збірник «Українські приказки, прислів'я і таке інше» Матвія Номиса (Симонова) (1823 – 1900), уродженця Полтавщини, фольклориста і письменника [9]. Зокрема, беремо до уваги народні прислів'я з опорним словом «хліб»: *Доїж шматочок хлібця, бо в ньому твоя сила. Коли хліб на столі, тоді стіл – престіл, а коли хліба ні кусочка, тоді лиш гола дошка*. Наголошуємо, що для українців хліб завжди був і залишається святинею, символом добробуту, гостинності, здоров'я.

Характеризуємо походження окремих лексем на позначення хлібних виробів. *Наприклад*, назва *коровай* походить від праслов'янського слова *когва* – корова, що відповідає традиції випікати ритуальний хліб у формі корівки. Коровай на весіллі, як правило, символізував кількість дітей у родині.

Аналізуємо звичаї, пов'язані з хлібом, збережені на Сумщині. *Наприклад*: На ніч хліб треба накривати рушником, бо він теж спить; Хліб і сіль кладуть дитині у колыску, щоб уберегти її від злих очей; Їсти чужий хліб – бути на чийх-небудь харчах; Недаром хліб їсти – приносити користь.

Історико-етимологічний аналіз дає можливість розширити й поглибити розуміння значення лексеми *батько*. В «Історичному словнику української мови» за редакцією Євгена Тимченка наведені два значення: основне – чоловік стосовно своїх дітей; інше (духовний отець, пан-отець) утворилося шляхом розширення семантики першого [9]. Інші номінації (основположник якого-небудь учення, якої-небудь галузі науки, мистецтва і т. ін.; шанобливе називання козацької старшини, отаманів тощо) окреслюємо за словником-довідником В. Жайворонка «Знаки української етнокультури» [5, с. 29-30].

Характеризуємо семантику і правопис складних слів *батько-мати*, *отець-мати*, *батько-ненька*, *отець-ненька*, що символізують родину, домашнє вогнище (*Не послухаєш батька-матері, то навчить тебе лиха година*), є невід'ємними

компонентами весільного вербального коду (*Батько-мати просили і я прошу: «Приходьте на весілля!»*) (детальніше див. [12]). Акцентуємо увагу на поезії про *батьків* – учасників АТО, у яких возвеличено патріотизм, відданість Україні, готовність до самопожертви, увиразнено прикметники-епітети *веселий, молодий, рідний, сивий, синьоокий, сміливий, суворий*.

Пропонуємо студентам здійснити історико-етимологічний аналіз слів «сестра», що в санскриті *swasra* означає «утішниця», «брат», що в санскриті *bratar* означає помічник; аналізуємо похідні *сестриниця* – племінниця, *сестрич* – племінник, *посестра* – добросердна людина, *братань*, *братанич* – племінник, син брата»; *братак* – друг; братовизна – *спадщина після батька*.

Ознайомлюємо із характеристикою лексеми «громада», традиціями побратимства, посестринства, опікуництва та колективної взаємодопомоги (*толока, сусід, левірат, вдова, сирота*). Висловлюємо припущення щодо етимологічної спорідненості слів *друг* (**drugъ*) і брат, що зберігають традиції вірності обов'язку, довіри, спільності інтересів. Аналізуємо слово *сусід*, що має префікс *су-* і означає людину, яка пов'язана з іншою за місцем свого перебування. Традиції добросусідства виховують людяність, повагу до односельців, взаємовиручку: *Не купуй собі дім, а купи сусіда, хату придбаєш, а сусіда не продаси, Добрий сусід кращий за далекого родича, До доброго сусіда можна й городом ходити, а до далекого родича й полями не обійдеш* (детальніше див. [12]).

Приділяємо увагу і фразеологізмам-побажанням, у яких збережені виразність художнього світосприйняття і тонка життєва спостережливість. Будуємо полілог з використанням таких побажань: *Щоб тебе добра година знала! Не поминай лихом, а добром, як схочеш. Дай, Боже, з роси, з води! Накажи вас, Боже, хлібом та сіллю. Нехай тобі, дитино, прибавить в ручки, ніжки і в животик трішки! Бувай здорова, рости велика, рости велика до черевика, від черевика до чоловіка; Дай боже здоров'я, просимо Вас*.

Ключовим словом у фраземах-побажаннях є слово *Бог*. Аналізували, кому призначалися такі побажання, коли висловлювалися, яку функцію вони виконували, чи існують у вашій місцевості паралелі до поданих побажань. Чимало прислів'їв використовували як побажання-благословіння на працю: *Нехай день святиться! Разом з Божим розказом! Дай, Боже, час і пору добру! Щоб у вас руки не боліли! Дай, Боже, щоб робилося, не псувалося!*

Аналізували і вислови-вибачення: коли і ким вони промовлялися, з якою інтонацією; які функції таких висловів-вибачень: *Вибачте на сім слові*.

Прошу, простіть на слові. Простіть за слово, що сказав. Не у гнів будь сказано. Простіть, шануючи хліб і честь вашу! Хай Бог простить, а я прощаю. Бог з вами! Що було, то минуло! Бог з вами, на тім світі віддасте з пиріжками! Хто до тебе з каменем, а ти до нього з хлібом-сіллю!

Ознайомлюємо майбутніх учителів з методикою і технологіями проведення окремих форм і видів навчально-виховної роботи, здійснюємо перегляд і аналіз відеоуроків з елементами народознавства, зустрічей з діалектологами, соціолінгвістами, фольклористами, етнографами, письменниками. Приділяємо увагу розробці уроків з елементами етнолінгвістичних, лінгвокраєзнавчих, лінгвокультурологічних пошуків, підготовці системи вправ (зв'язні тексти фольклорних творів, творів класичної літератури, розповіді інформаторів з різних регіонів, аналіз діалектного мовлення у відео-, аудіо записих, розробка сценаріїв етнолінгвістичних ігор, конкурсів, конференцій, краєзнавчих екскурсій, театралізації фольклорних свят.

У закладах вищої педагогічної освіти (лабораторія «Етнологія Гуманського краю», Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, «Гірська школа», Прикарпатський національний університет) напрацьовано досвід українознавчої підготовки майбутніх педагогів, який може бути корисним для формування лексико-народознавчого компоненту професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Висвітливо проміжні результати пілотного телекомунікаційного проекту «Мова – культура – цифрові технології». Співвиконавці проекту: кафедра української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка; кафедра соціально-гуманітарної освіти КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (кер. Жук М. В.); Шосткинська спеціалізована школи I ступеня № 13 Сумської області (В. Балицька); НВК «Гуцульщина» Рожнівський Ліцей Івано-Франківської області (О.Радиш).

Мета проекту: створити неформальні можливості для українського мовно-мовленнєвого розвитку учнів у форматі прямого онлайн-спілкування. Ключові завдання проекту: формування у школярів умінь слухати, сприймати й відтворювати інформацію, вести діалог, висловлювати власні думки, міркування, презентувати себе, ставити запитання, працювати в команді; формування у школярів та вчителів умінь партнерства; створення у навчальному закладі умов для розвитку активної життєвої позиції, стимулювання нових творчих ідей; навичок самоорганізації і самодисципліни.

Реалізуючи проєкт, дотримуємось вимог Державного стандарту початкової освіти (2018 р.). Відповідно до соціокультурної та діяльнісної змістових ліній акцентуємо увагу на аудіювання (слухання) і розуміння, говоріння (діалогічне і монологічне мовлення), доречне використання у мовленні учнів термінів народознавчого змісту, формул національного мовленнєвого етикету, на комунікативну взаємодію в різних життєвих ситуаціях, здійснення рефлексивної діяльності (самоаналізу і самоперевірки).

Наприклад, тема «Великодній кошик» викликала багато спогадів, емоцій у дітей. Діти на зустріч одягнули вишиванки, декламували вірші. Дуже пізнавальним виявилось для учнів порівняння великодніх традицій на Сіверщині з тим, як святкують Великдень на Івано-Франківщині. На зустріч діти принесли домашні пасочки, писанки та крашанки, розповіли про те, які є вітання на великодні свята в їхніх регіонах, показали давні рушники з колекцій шкільних музеїв. Приходимо до висновку: для українців Великдень – це не тільки різнокольорові писанки і смачна паска це і дотепер особливе свято, коли шанують традиції і вірять у диво.

Четверту телеконференцію було присвячено Дню матері, Мама учениці 1-Б класу «Гуцульщини» разом зі своєю донечкою виконала західноукраїнську колискову. Під час заходу учні за свідчили свою шану і повагу матерям: презентували колаж «Багаторука фея», портрети своїх матерів, які намалювали до свята, розповіли прислів'я про матерів, взяли участь у грі "Ласкаві ознаки", підбираючи пестливі слова своїм немлям, виготовили паперові квіти. Учням, за опитуванням, було цікаво спілкуватись, знаходити спільне і бачити відмінності (дет.)

Окреслимо результати навчально-пізнавальної діяльності майбутнього вчителя на заняттях: досліджує етноестетику лексем; виконує історико-культурологічні коментарі етнографізмів, діалектизмів, народних фразем у фольклорному або художньому тексті на основі етимологічних, тлумачних словників; доцільно використовує слова з національно-культурним компонентом; укладає тематичний словник-тезаурус з українського мовленнєвого етикету, готує письмове повідомлення на основі праць українських мовознавців – дослідників лінгвокраєзнавства; бере участь у дискусіях, дебатах, телеконференціях з питань національно-мовного виховання; генерує нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави; конструктивно спілкується в колективі, проявляє лідерські якості; реагує мовними засобами на спектр соціальних і культурних явищ,

Отже, проведений аналіз дає підстави зробити такі висновки. Професійну компетентність учителя початкової школи характеризуємо як динамічну інтегровану якість особистості, що характеризується рівнем професійної освіти, досвідом, індивідуальними здібностями, прагненням до неперервної самоосвіти та самовдосконалення, саморозвитку, мовленнєво-комунікативної взаємодії, творчим ставленням до справи і дозволяє учителю найбільш ефективно здійснювати свою професійну діяльність. Основним змістом мовної компетентності визначено знання норм і правил літературної мови, її фонетико-фонологічного ладу, засвоєння законів усного і писемного мовлення, лексичного запасу та синтаксичної будови, що проявляється у їх використанні в мовленнєво-мисленнєвій діяльності. Лексико-народознавчий компонент професійної мовно-мовленнєвої компетентності охоплює сформованість знань тематичної групи слів, стійких висловів, у яких відображаються особливості матеріальної і духовної культури народу.

Дидактичний матеріал вправ з метою формування лексико-народознавчого компонента професійної, зокрема мовної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання мовно-методичних дисциплін становлять націо-

нально-марковані слова в текстах усної народної творчості, художньої літератури, записах, виконаних студентами під час фольклорної, діалектологічної практик на Сумщині.

Результати пілотного телекомунікаційного проєкту, спрямованого на формування українського мовно-мовленнєвої компетентності учнів початкової школи засобами прямого онлайн-спілкування, який виконує кафедра української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, дозволяють створити таку мовленнєву ситуацію, коли кожний учень має можливість висловитись, проявити себе у комунікативному процесі.

Більш детальне опанування лексико-народознавчого компонента сприяє мовомисленню, мовотворенню і мовопродукуванню особистості майбутнього вчителя початкової школи, котрий повинен уміти характеризувати феномен української культури, історію її розвитку, місце в системі світової культури, оцінювати досягнення культури на основі знання історичного контексту їх створення, бути здатним до діалогу культур, висловлювати й обґрунтовувати власну позицію до питань, що стосуються ціннісного ставлення до історичного минулого.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Мовленнєва компетенція дошкільника як лінгводидактична проблема. *Розвиток творчих здібностей дітей засобами мовлення*: зб. наук. пр. Київ ; Запоріжжя, 1998. Вип. 11. С.5-16.
2. Вашуленко М.С. Лінгводидактичні орієнтири сучасної початкової мовної освіти в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. ЛНУ ім. І.Франка, 2010. Вип. 50. С. 57-65.
3. Данилюк Н. *Культурологічна лексика сучасної української народної мови*. Дивослово, 1999, № 8. С. 12-13.
4. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyy-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (дата звернення : 29.02.2018).
5. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
6. Жук М.В., Семенов О.М., Кулик Л. В., Балицька В. А. «МІСТОК ДРУЖБИ: ПІВНІЧ – ЗАХІД» (пілотний телекомунікаційний проєкт для учнів 1-х класів нової української школи)». *Матеріали XI Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій*. У двох томах. Том 2.– Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2019. С.196-198.
7. Зубрицька М. Методичні засади формування етнокультурної компетентності школярів URL: http://dspu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2013-63.pdf (дата звернення : 29.02.2018).
8. Комюніке конференції міністрів вищої освіти Європи Берлін, 19 вересня 2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_754 (дата звернення : 19.03.2015).
9. Історія української мови. Лексика і фразеологія. за ред. В.М.Русанівського. К.: Наук. думка, 1983.739с.
10. Номис Матвій. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Передрук видання 1864 року з додатками. Саут-Бавнд-Брук, Видавничий фонд владики Мстислава, 1985. 304 с.
11. Семенов О. Етноестетика мови української родини. *Естетика і етика педагогічної дії* : зб. наук. пр. / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, ПНПУ ім. В. Г. Короленка. 2015. Вип. 12. С. 48–57.
12. Семенов, О. М. Етнолінгвістична культура вчителя: навч. посіб. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 188 с.
13. Семенов О. М. Кожем'якіна І.В. Розвиток професійної мовно-мовленнєвої компетентності вчителя початкової школи: теорія і практика: монографія . Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2019. 340 с.

References

1. Bogush A.M. Movlennieva kompetentsiia doshkilnyka yak linhvodydaktychna problema. [Rozvytok tvorchykh zdbnostei ditei zasobamy movlennia Preschoolers' speech competence as a linguididactic problem. *Development of children's creative abilities by means of speech: Coll. of sciences*] Kiev avenue; Zaporizhzhya, 1998. Vol. 11. P.5-16.
2. Vashulenko M.S. Linhvodydaktychni oriientyry suchasnoi pochatkovoi movnoi osvity v Ukraini. [Linguistic-educational landmarks of modern elementary language education in Ukraine] *Bulletin of the University of Lviv. The series is philological LNU after I. Franco*, 2010. Vol. 50. P. 57-65.

3. Danylyuk N. Kulturolohichna leksyka suchasnoi ukrainskoi narodnoi movy [Cultural lexicon of modern Ukrainian national language] *Dyvoslovo*, 1999, No. 8. P. 12-13
4. Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity: zatv. postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 r. № 87. [State standard of primary education: approved. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 21.02.2018. № 87.] Retrieved from: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument>
5. Zhayvoronok V.V. ukrainskoi etnokultury: slovnyk-dovidnyk. [Signs of Ukrainian Ethnoculture: Dictionary-Handbook.] Kiev: Trust, 2006. 703 p.
6. Zhuk M.V., Semenog O.M., Kulik L.V., Balytska V.A. «MISTOK DRUZHBY: PIVNICH –ZAKHID» (pilotnyi telekomunikatsiinyi proekt dlia uchniv 1-kh klasiv novoï ukrainskoi shkoly)». Materialy KhI Mizhnarodnoho festyvaliu pedahohichnykh innovatsii. U dvokh tomakh. Tom 2. ["FRIENDSHIP BRIDGE: NORTH-WEST" (pilot telecommunication project for students of the first grades of the new Ukrainian school)]. *Proceedings of the XI International Festival of Educational Innovation. In two volumes. Volume 2.* – Cherkasy: KNPP "CHOIPOP CHOR", 2019. P.196-198.
7. Zubrytska M. Metodichni zasady formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti shkoliariv [Methodological foundations of forming ethno-cultural competence of schoolchildren] Retrieved from: http://dspace.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2013-63.pdf.
8. Komuniunike konferentsii ministriv vyshchoi osvity Yevropy Berlin, 19 veresnia 2003 roku. [Communication from the Conference of Ministers of Higher Education of Europe, Berlin, 19 September 2003.] Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_754.
9. Istoriiia ukrainskoi movy. Leksyka i frazeolohiia. za red. V.M.Rusanivskoho [History of the Ukrainian language. Vocabulary and phraseology. in a review of V.M. Rusanovsky] K.: Science. opinion, 1983.739 p.
10. Nomys Matwiy. Ukrainski prykazky, pryslivia i take inshe. Peredruk vydannia 1864 roku z dodatkami [Ukrainian sayings, proverbs and more. Reprint of 1864 edition with additions.] South Bound Brook, Bishop Mstislav Publishing Fund, 1985. 304 p.
11. Semenog O. Etnoestetyka movy ukrainskoi rodyny. Estetyka i etyka pedahohichnoi dii [Ethnoesthetics of the Ukrainian family language. *Aesthetics and Ethics of Pedagogical Action*]: *Coll. of sciences.* / Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, PNPU them. V.G. Korolenko. 2015. Vol. 12. P. 48–57.
12. Semenog O.M. Etnolinhvystychna kultura vchytelia: navch. posib.[*Ethnolinguistic culture of the teacher: textbook.*] Sumy: A.S. Makarenko State University Press, 2014. 188 p.
13. Semenog O.M., Kozhemyakina I.V. Rozvytok profesiinoi movno-movlennievoi kompetentnosti vchytelia pochatkovoi shkoly: teoriia i praktyka: monohrafiia [Development of professional language and speech competence of elementary school teacher: theory and practice: monograph.] Sumy: A.S. Makarenko State University Press, 2019. 340 p.

Олена Семеног. Лексико-народоведческой компонент – весомый компонент профессиональной компетентности будущих учителей начальной школы

В статье обозначены сущность базовых понятий исследования. Лексико-народоведческий компонент профессиональной языковой компетентности определено как сформированность знаний тематической группы слов, устойчивых выражений, в которых отражаются особенности материальной и духовной культуры народа.

Приведены отдельные упражнения с целью формирования лексико-народоведческого компонента профессиональной, в том числе языковой компетентности будущих учителей начальной школы в процессе обучения языково-методических дисциплин в учреждении высшего педагогического образования. Освещены отдельные результаты пилотного телекоммуникационного проекта кафедры украинского языка и литературы СумГПУ имени А.С. Макаренко.

Ключевые слова: профессиональная компетентность учителя начальной школы, культурно-языковая компетентность будущего учителя начальной школы, лексико-народоведческий компонент, формирование лексико- народоведческого компонента профессиональной языковой компетентности будущих учителей начальной школы.

Olena Semenog. The lexico-ethnography component – a very important component of future primary school teacher's professional competence

The article outlines the essence of basic research concepts. The primary school teacher's professional competence is characterized as dynamic integrated personality quality, characterized by the level of professional education, experience, individual abilities, desire for continuous self-education and self-improvement, self-development, speech and communication. The main content of linguistic and speech competence is the knowledge of the literary language rules, its phonetic-phonological order, assimilation of the oral and written speech laws, literary pronunciation norms, lexical stock and syntactic structure, which is manifested in their use in speech-thinking activity. The lexico-ethnography component of professional linguistic and speech competence covers the formation of knowledge of the thematic words group, stable expressions, where the peculiarities of people's material and spiritual culture is reflect.

Separate exercises for formation the lexico-ethnography component of the professional, in particular, the future primary school teachers' linguistic and speech competence in the process of teaching language and methodological disciplines in the higher pedagogical educational institution are presented. The didactic material consists of nationally-marked words in the texts of oral folk art, fiction, recordings made by students during folklore, dialectical practices in Sumy region.

Some results of a pilot telecommunication project aimed at the formation of primary school students' Ukrainian linguistic and speech competence by means of direct online communication, performed by the Department of Ukrainian Language and Literature of Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko.

It is argued that a more detailed mastery of the lexico-ethnographic component will contribute to the linguistic thinking, linguistic formation and linguistic production of the future primary school teacher, who must be able to characterize the phenomenon of Ukrainian culture, development of its history, place in the system of world-wide culture, to evaluate cultural achievements on the basis of knowledge of their creation historical context, to be able to dialogue cultures, to express and substantiate their own position on issues related to the value of the historical past.

Key words: primary school teacher's professional competence, linguistic and speech competence of future primary school teacher, lexical and ethnographic component, formation of future primary school teachers' lexico-ethnography component of professional linguistic and speech competence.